

Hemşirelik Fakültesi Öğrencilerinin Öz Etkililik Düzeyinin Cinsiyet Açısından İncelenmesi

Sevgi Kızılı*, Hatice Mert**, Özlem Küçükgüçlü**, Tuğba Yardımcı***

Öz

Giriş: Öz-etkililik; bireyin, yaşamıyla ilgili olaylar üzerinde etkili olabilmesi için, gerekli olan etkinlikleri başlatabileceğine ve sonuç alabileceğine olan inancı olarak tanımlanmaktadır. Güçlü bir öz-etkililik inancı, başarı ve iyilik durumunu artırır. **Amaç:** Çalışmanın amacı, hemşirelik fakültesi öğrencilerinin öz-etkililik düzeylerinin cinsiyete göre incelenmesidir. **Yöntem:** Tanımlayıcı ve karşılaştırmalı nitelikte olan bu çalışmanın örneklemini Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi'ne devam eden 266 kadın, 81 erkek olmak üzere 347 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmanın verileri; sosyo-demografik özellikler anketi ve Öz-Etkililik-Yeterlik Ölçeği ile toplanmış, yüzde dağılımları, t testi, ANOVA ve Tukey testi kullanılarak değerlendirilmiştir. Çalışmanın yapılabilmesi için Dokuz Eylül Üniversitesi Girişimsel (İnvaziv) Olmayan Klinik Araştırma Değerlendirme Komisyonu'ndan izin ve öğrencilerden çalışmaya katılmayı kabul ettiğine ilişkin yazılı onam alınmıştır. **Bulgular:** Çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin toplam öz-etkililik puan ortalaması kadınlarda 91.17 ± 11.88 , erkeklerde 87.98 ± 14.45 olarak belirlenmiştir ve aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı değil ($p=.072$). Öğrencilerin ölçek alt gruplarından olan davranışa başlama puanının kız öğrencilerde daha yüksek olduğu görülürken ($p=.003$), davranışı sürdürme, davranışı tamamlama ve engellerle mücadele puanları her iki cinsiyette benzerdir. **Sonuç:** Çalışmada, kız öğrencilerin öz-etkililik puan ortalamaları, erkek öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Erkek ve kız öğrencilerin öz-etkililik düzeylerinin bilinmesinin eğitimde uygulanacak stratejilerin geliştirilmesine ve öz-etkililik düzeylerinin yükseltilmesine katkıda bulunacağı düşünülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Öz-etkililik, Hemşirelik Öğrencileri, Cinsiyet.

Abstract

Examination of Self-Efficacy Levels of Nursing Faculty Students in Terms of Gender

Background: Self-efficacy is defined as the belief of individual about starting and continuing the activities, which are required to be effective upon the incidents of life. **Objectives:** The objective of the study is to examine the self-efficacy levels of nursing faculty students, in terms of gender. **Methods:** The sample of this descriptive and comparative study is consisted of 266 female, 81 male and totally 347 students, who attend Dokuz Eylül University Faculty of Nursing. The data of the study were collected with the Self-Efficacy Scale and socio-demographic characteristics questionnaire, were analyzed with the percentage, t test, ANOVA and Tukey test. To conduct the study, the approval was received from the Non-Invasive Clinical Research Assessment Commission of Dokuz Eylül University and participants. **Results:** In the study, the self-efficacy point average of females was determined as 91.17 ± 11.88 , it was determined as 87.98 ± 14.45 for males and the difference was found to be insignificant ($p=.072$). The subscales of self efficacy points, starting the behaviours and continuing the behaviours, are higher in female students from males ($p=.003$), the points of completing the behaviours and struggling against the obstacles are similar for both genders. **Conclusion:** In the study, self-efficacy point averages were found higher in female students than males. The conduct of studies for understanding the reasons of male students' lower self-efficacy levels than female students, it thought to be support the interventions that increase this groups' self-efficacy beliefs.

Key Words: Self-efficacy, Nursing Students, Gender.

Geliş tarihi: 20.02.2014 Kabul tarihi: 10.04.2015

Öz etkililik; bireyin, yaşamıyla ilgili olaylar üzerinde etkili olabilmesi için, gerekli olan etkinlikleri başlatabileceğine ve sonuç alabileceğine olan inancı olarak tanımlanmaktadır. Güçlü bir öz etkililik inancı, başarı ve iyilik durumunu artırır (Aksayan ve Gözüm, 1998; Bandura, 1994; Schwarzer ve Fuschs, 1996). Bandura (1997); öz etkililiği yüksek olanların, başarısızlıkları karşısında yılmadığını, çabuk toparlanıp eylemlerine devam ettiklerini belirtmektedir. Öz etkililik inancı yüksek olan kişi başarısızlık yaşadığında; bu başarısızlığı kendi eksikliğine değil, kullanılan yöntem ve stratejilerin yanlışlığına bağlar, yeni planlar yapar. Buna karşın, kişinin öz etkililik inancı düşük ise, kendisinin başaramayacağını düşünür ve tepki göstermede isteksiz davranır (Akbulut, 2006).

Bandura (1994) öz etkililik inancını şekillendiren nedenleri dört başlıkta toplamıştır. Bunlar;

•Bireyin gerçek performansı, olumlu/olumsuz deneyimleri,

• Kendisiyle benzer özellikleri taşıyan diğer insanların deneyimleri,

• Sosyal ikna, çevreden gelen geribildirimler,

• Fiziksel durumuna ilişkin algısı ve duygu-durumudur.

Burada, bireyin kendi deneyimleriyle birlikte, çevrenin de öz etkililik inancının gelişmesinde etken olduğu görülmektedir. Nitekim, Bandura (1997); eğitim sistemi, medya, kültür ve ebeveynlerin cinsiyete yönelik beklentilerinin öz etkililik inancının gelişmesinde etkili olduğunu ifade etmektedir. Genellikle ebeveynler, kızların matematikte erkeklere göre daha az yetenekli olduğuna inanmaktadır. Aynı şekilde okullarda da öğretmenlerin, kızların akademik beklentilerinin düşük olduğuna ilişkin kalıplaşmış düşünceleri olduğu, okul yöneticilerinin erkekleri bilimsel alanlarda cesaretlendirdiği, kadınların çoğunlukla hemşirelik, öğretmenlik gibi geleneksel kadın alanlarına yönlendirildiği belirtilmektedir. Kızlar ve erkeklerin matematik yeterliliği algısının başlangıçta farklı olmamasına karşın; çevrenin bu inancı nedeniyle kızların güvenlerini kaybetmeye başladığı ve giderek erkeklerden farklılaştığı, matematik aktivitelerinden kaçındığı belirtilmiştir (Bandura, 1997). Öz etkililik ve cinsiyet değişkeninin bakıldığı çalışmaların bazılarında erkeklerin, bazılarında kızların öz etkililik düzeyinin yüksek çıktığı görülmektedir. Özmenteş ve Özmenteş (2008)'in müzik öğretmenliği öğrencileri ile yaptığı çalışmada, erkek öğrencilerin müzik öğretimi öz yeterlik düzeylerinin kızlardan daha yüksek olduğu görülürken, Çevik (2011)'in sınıf öğretmenliği adayları ile yaptığı ça-

*Doç. Dr. Gediz Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü

**Doç. Dr. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, İç Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı

***Araş. Gör. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, İç Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı

****Bu çalışma 1st International Clinical Nursing Research Congress'de (29 Mayıs - 01 Haziran 2012, İzmir) sözel bildiri olarak sunulmuştur.

lışmada, kız öğrencilerin öz yeterlik inançlarının erkek adaylardan daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Ülkemizde hemşirelik mesleği geleneksel anlayışla, yakın zamana kadar yalnızca kadınların oluşturduğu bir meslekti. Ancak, değişen sosyo-politik şartlarla son yıllarda hemşirelik okullarına erkek öğrenciler de kabul edilmeye başlanmıştır ve şu anda öğrenci sayısının yaklaşık %25-30'unu erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Öz etkililiği etkileyen faktörlere bakıldığında; mühendislik, matematik gibi alanlarda daha başarılı olan erkek grubunun hemşirelik mesleğini seçmesi ile kız öğrencilerin öz etkililik düzeyinin olumlu etkileneceği, erkek öğrencilerin ise geleneksel olarak kadın mesleği olarak görülen bir meslek grubuna dahil olacaklarından dolayı öz etkililik düzeylerinin olumsuz etkilenebileceği düşünülebilir.

Öz etkililik düzeyi yüksek olan öğrencilerin, bilişsel, motivasyonel ve davranışsal olarak kendi öğrenme sürecine aktif olarak katıldığı, düzenli ve sistemli bir şekilde çalıştığı ve daha başarılı oldukları belirtilmektedir (Aksayan ve Gözüm 1998; Bandura, 1994; Bray, Nash, Robin, Froman, 2003; Britner, 2008; Risemberg ve Zimmerman, 1992; Schwarzer ve Fuschs, 1996). Öğrencilerin öz etkililik düzeyi bilinirse; öz etkililik inançlarını arttıracak stratejiler geliştirmeleri konusunda çalışmalar yapılabilir. Hemşirelik bölümlerine erkek öğrencilerin yakın bir tarihte alınmaya başlamasından dolayı bölümlerdeki öğrencilerin öz etkililik düzeylerinin cinsiyet değişkeni açısından incelendiği bir araştırmaya ulaşılamamıştır. Bu nedenle çalışma, kız ve erkek öğrencilerin öz etkililik düzeyinin nasıl olduğunu belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışmanın araştırma soruları şu şekildedir:

•Hemşirelik Fakültesi öğrencilerinin ÖEYÖ puanları (toplam, davranışa başlama, davranışı sürdürme, davranışı tamamlama, engellerle mücadele) arasında cinsiyete göre fark var mıdır?

•Hemşirelik Fakültesi öğrencilerinin sınıf düzeyinde ÖEYÖ puanları arasında cinsiyete göre fark var mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Tipi

Araştırma tanımlayıcı ve karşılaştırmalı nitelikte bir çalışmadır.

Araştırmanın Yeri

Araştırma Aralık 2011-Mart 2012 tarihleri arasında Dokuz

Eylül Üniversitesi (DEÜ) Hemşirelik Fakültesi'nde yapılmıştır.

Araştırmanın Evreni/Örneklemi

Çalışmanın evrenini DEÜ Hemşirelik Fakültesi öğrencilerinin tamamı (n:441) oluşturmuştur. Çalışmada örneklem seçimi yapılmadan öğrencilerin tamamının çalışma kapsamına alınması planlanmış, çalışmaya katılmayı kabul eden 266 kız ve 81 erkek, toplam 347 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Araştırmanın Değişkenleri

Araştırmanın bağımlı değişkeni Öz Etkililik-Yeterlik Ölçeği'nden ve alt boyutlarından alınan puandır. Bağımsız değişkenler ise; öğrencilerin cinsiyeti ve öğrenim yapmakta olduğu sınıftır.

Veri Toplama Araçları

Çalışmanın verileri; sosyo-demografik özellikler formu ve Öz Etkililik-Yeterlik Ölçeği (ÖEYÖ) ile toplanmıştır. Sosyodemografik özellikler formunda, öğrencilerin yaşı, cinsiyeti, sınıfı ve anne-babanın eğitim durumunu belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır.

Sherer ve arkadaşları (1982) tarafından geliştirilen, Gözüm ve Aksayan (1999) tarafından Türkçeye uyarlanan ÖEYÖ, 5'li Likert tipi bir ölçektir ve 23 madde içermektedir (Gözüm ve Aksayan, 1999; Sherer ve ark., 1982). Ölçek herhangi bir özgül alana özgü olmayan, genel ÖEY algısını ölçmektedir. Ölçekte her bir madde için; 1: Beni hiç tanımlamıyor, 2: Beni biraz tanımlıyor, 3: Kararsızım, 4: Beni iyi tanımlıyor, 5: Beni çok iyi tanımlıyor seçeneklerinden birinin işaretlenmesi istenmektedir. Ölçek puanının hesaplanmasında; 1, 3, 8, 9, 13, 15, 19, 21, 23. maddeler için verilen puan esas alınırken; 2, 4, 5, 6, 7, 10, 11, 12, 14, 16, 17, 18, 20, 22. maddelere ters yönde puan verilmektedir. Böylece ölçekten en az 23, en fazla 115 puan alınabilmektedir. Ölçeğin; davranışa başlama, davranışı sürdürme, davranışı tamamlama ve engellerle mücadele olmak üzere dört alt grubu vardır. Bu gruplardan;

*Davranışa Başlama: 2, 11, 12, 14, 17, 18, 20, 22. maddeyi,

*Davranışı Sürdürme: 4, 5, 6, 7, 10, 16, 19. maddeyi,

*Davranışı Tamamlama: 3, 8, 9, 15, 23. maddeyi,

*Engellerle Mücadele: 1, 13, 21. maddeyi içermektedir.

Ölçekten alınan toplam puanın yüksek olması, bireyin öz etkililik yeterlik algısının iyi düzeyde olduğunu göstermektedir. Ayrıca puanlar her alt grup için düşük, orta ve yüksek olarak değerlendirilmektedir (Tablo 1).

Tablo 1. ÖEYÖ'nin alt grupları, madde sayısı ve puan aralığı (Gözüm ve Aksayan 1999)

Alt Gruplar	Puanların Değerlendirilmesi				
	Madde sayısı	Puan aralığı	Düşük	Orta	Yüksek
Davranışa Başlama (DB)	8	8-40	8-18	19-29	30-40
Davranışı Sürdüme (DS)	7	7-35	7-16	16.5-25.5	26-35
Davranışı Tamamlama (DT)	5	5-25	5-11	12-18	19-25
Engellerle Mücadele (EM)	3	3-15	3-7	7.5-11.5	12-15
Toplam (ÖEYÖ)	23	23-115	23-53	54-84	85-115

Ölçeğin Türkçe formunun cronbach alfa iç tutarlılık katsayı .81, test-tekrar test güvenilirliği .92 olarak bulunmuştur (Gözüm ve Aksayan, 1999). Bu çalışmada ise ölçeğin cronbach alfa katsayısı .86 olarak bulunmuştur. Anketler, öğrencilere ders öncesi ya da sonrasında, sınıflarında dağıtılmış ve tamamlandıktan sonra geri toplanmıştır. Anketlerin tamamlanması yaklaşık yarım saat sürmüştür.

Verilerin Değerlendirilmesi

Veriler, SPSS 15.0 paket programında, tanımlayıcı istatistiksel yöntemler (frekans, ortalama, standart sapma), t testi, ANOVA ve Tukey testi, Non-parametrik testlerden MannWhitney U ve Kruskal-Wallis testleri kullanılarak analiz edilmiştir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Erkek öğrenci sayısının kız öğrencilerden az olması araştırmanın sınırlılığdır.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma etiği açısından; Öz Etkililik-Yeterlik Ölçeği'nin Türkiye'deki geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yapan yazarlardan kullanım izni, DEÜ Girişimsel Olmayan Klinik

Araştırma Değerlendirme Komisyonu'ndan 16.02.2012 tarih ve 2012/05-26 karar numaralı etik kurul onayı, verilerin toplanması için DEÜ Hemşirelik Fakültesi Dekanlığı'ndan yazılı izin ve çalışmaya alınacak öğrencilerden yazılı onam alınmıştır.

Bulgular

Kız öğrencilerin yaş ortalaması 21.27 ± 1.56 , erkek öğrencilerin ise 22.16 ± 1.79 'dur. Erkek öğrencilerin yaş ortalamaları kız öğrencilerden daha yüksektir. Kız ve erkek öğrencilerin sınıflara göre dağılımlarına bakıldığında ise 1. sınıf öğrencilerin %78'i kız, %22'si erkek, 2. sınıfların %73.3'ü kız, %26.7'si erkek, 3. sınıfların %74'ü kız, %26'sı erkek, 4. Sınıfta ise %84.7'si kız, %15.3'ü erkek öğrencidir. Öğrencilerin anne-baba eğitim düzeyleri incelendiğinde, kız ve erkek öğrencilerin annelerinin (%55.6, %60.5) ve babalarının çoğunluğunun (%44.4, %55.6) ilköğretim düzeyinde olduğu saptanmıştır. Kız öğrencilerin anne-baba eğitim düzeyleri erkek öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur (Tablo 2).

Tablo 2. Öğrencilerin Cinsiyete Göre Sosyo-Demografik Özellikleri

Tanımlayıcı özellikler	Kız (266)		Erkek (81)	
	Ort.	SS	Ort.	SS
Yaş	21.27	1.55	22.16	1.79
Sınıf düzeyi	Sayı	%	Sayı	%
1.Sınıf	71	78	20	22
2.Sınıf	74	73.3	27	26.7
3.Sınıf	71	74	25	26
4.Sınıf	50	84.7	9	15.3
Anne eğitim düzeyi				
Okur yazar değil	8	3	9	11.1
Okur yazar	13	49	3	3.7
İlköğretim	148	55.6	49	60.5
Ortaöğretim	71	16.7	14	17.3
Yüksek öğretim	26	9.8	6	7.4
Baba eğitim düzeyi				
Okur yazar değil	1	0.4	4	4.9
Okur yazar	4	1.5	3	3.7
İlköğretim	118	44.4	45	55.6
Ortaöğretim	94	35.3	17	21
Yüksek öğretim	49	18.4	12	14.8

Öğrencilerin, cinsiyete göre ÖEYÖ puan ortalamaları Tablo 3'de verilmiştir. Kız öğrencilerin davranışa başlama puanının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur ve fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p = .003$).

Davranışı sürdürme, davranışı tamamlama, engellerle mücadele ve toplam puanları her iki cinsiyette benzerdir ($p = .052$, $p = .924$, $p = .409$, $p = .072$).

Tablo 3. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre ÖEYÖ Toplam ve Alt Grup Puan Ortalamaları (n:347)

	Kız (266)		Erkek (81)	
	Ort. \pm SD	Ort. \pm SD	t	p
Davranışa Başlama	32.99 \pm 5.50	30.84 \pm 6.42	2.964	.003*
Davranışı Sürdürme	28.52 \pm 4.30	27.25 \pm 5.35	1.960	.052
Davranışı Tamamlama	19.81 \pm 3.08	19.77 \pm 3.64	.096	.924
Engellerle Mücadele	9.85 \pm 2.72	10.12 \pm 2.22	-.826	.409
ÖEYÖ Toplam	91.17 \pm 11.88	87.98 \pm 14.45	1.814	.072

* $p < .05$

Kız ve erkek öğrencilerin sınıflara göre ÖEYÖ puan ortalamalarının karşılaştırması Tablo 4'de verilmiştir. Öğrencilerin ÖEYÖ puanlarına sınıflara göre bakıldığında, davranışa başlama, davranışı sürdürme ve toplam puanlarında sınıflara göre farklılık görülmemiştir. Davranışı tamamlama puanı, kız öğrencilerde ve erkek öğrencilerde sınıf düzeyi ilerledikçe artmıştır ve aradaki fark önemli bulunmuştur ($p=.001$; $p=.029$). Engellerle mücadele puanı kız öğrencilerde 1. ve 2. sınıfta düşük iken, 3. sınıfta istatistiksel olarak anlamlı derecede artmıştır ($p=.022$). Farkın hangi sınıftan kaynaklandığını belirlemek için yapılan Tukey ileri analizinde 1. sınıfların puan ortalamalarının 3. ve 4. sınıftan daha düşük olduğu belirlenmiştir. Erkek öğrencilerde davranışı tamamlama dışındaki öz etkililik puanlarının dört yıl boyunca benzer olduğu görülmüştür ($p=.478$, $p=.484$, $p=.188$, $p=.302$).

Sınıflara göre kız ve erkek öğrencilerin puanları ayrı ayrı karşılaştırıldığında; davranışa başlama, davranışı tamamlama ve toplam puanlarda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Davranışı sürdürme ve engellerle mücadele alanında ise, yalnızca 1. sınıfta kız öğrencilerin davranışı sürdürme puanının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu ($p=.035$), 2. sınıfta ise erkek öğrencilerin engellerle mücadele puanının kız öğrencilerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p=.049$).

Tartışma

Hemşirelik Fakültesi öğrencilerinin öz etkililik düzeylerinin incelendiği bu çalışmada, cinsiyete göre öz etkililik puanları ve her iki cinsiyette sınıflara göre öz etkililik puanlarının değişimi tanımlanmıştır. Çalışmada; kız ve erkek öğrencilerin, davranışa başlama puanı dışında diğer öz etkililik puanları benzer bulunmuştur. Türkiye'de hemşirelik öğrencilerinin öz etkililik düzeyi ile ilgili önceden yapılmış bir çalışmada kız ve erkek öğrencilerin ÖEYÖ puanları benzer bulunmuştur (Karadağ, Derya, Ucuzal, 2011). Bu çalışmada, erkek öğrencilerin davranışa başlama puanının kız öğrencilerden anlamlı derecede düşük olması, erkek öğrencilerin sosyodemografik özellikleri ile açıklanabilir. Çalışmada erkek öğrencilerin anne-baba eğitim düzeylerinin kız öğrencilere göre düşük olduğu görülmektedir (Tablo 2). Anne-baba eğitim düzeyi, öğrencinin sosyal gelişimini etkileyen önemli bir faktördür (Bandura, 1994). Ayrıca, Bandura (1994)'e göre, öz etkililik inancının gelişmesinde sosyal ikna ve çevreden gelen geribildirimler önemlidir. Ölçeğin alt boyutu olan davranışa başlama da sosyal durum ile ilgilidir. Davranışa başlamak için, bireyin sosyal ortamda kendini rahat hissetmesi önemlidir. Geleneksel olarak, hemşirelik mesleğinin kadın cinsi ile özdeşleştirilmesi ve bu bölümlerde okuyan öğrencilerin büyük bir bölümünün kız öğrencilerden oluşmasının, erkek öğrencilerin mesleğe ait olma duygularını etkileyerek, davranışa başlama durumlarını olumsuz yönde etkileyebileceği düşünülebilir.

Kız ve erkek öğrencilerin sınıflara göre ÖEYÖ puanlarına bakıldığında kız öğrencilerin davranışı tamamlama ve engellerle mücadele alanında, erkek öğrencilerin davranışı tamamlama alanında puanlarının giderek arttığı ve bu artışın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. Bu konuda yapılmış önceki iki çalışmada; 1. sınıf öğrencilerinin davranışa başlama alt grup puan ortalamalarının diğer sınıflardan yüksek olduğu saptanmıştır ve bu durum mesleki eğitime yeni başlayan 1. sınıf öğrencilerinin öğrendiği

yeni bilgileri uygulamada kullanma isteği ile açıklanmıştır (Karadağ, 2011; Zengin, 2007). Diğer iki çalışmada (Doni ve ark., 2009; Yiğitbaş ve Yetkin, 2003) ise, sınıflar arasında fark bulunmamıştır. Sınıflar arası fark olmaması sonucunu, Doni ve arkadaşları (2009), eğitimin iki yıllı sınırlı olması ile açıklarken, Yiğitbaş ve Yetkin (2003), öğrencilerin sağlık yüksekokulunda aldıkları eğitimin öz etkililik düzeylerini destekleyecek ya da geliştirecek nitelikte olmasına bağlamıştır. Bu çalışmada, diğer çalışmalardan farklı olarak, öğrencilerin öz etkililik puanlarının sınıf ilerledikçe artması, okulumuzda probleme dayalı öğrenim (PDÖ) modeli kullanılması ile açıklanabilir. Öğrencilere öz-yönetimli öğrenme, bağımsız çalışma, sorgulama, problem çözme becerilerinin kazandırılmasını amaçlayan PDÖ modeli, bireylerin yaşamlarında karşılaşacakları durumların benzetmesi sayılabilecek koşullarla karşı karşıya getirildiği, bu durumları çözmelerine rehberlik edilerek kendi kendilerine araştırmalarının ve öğrenmelerinin sağlanmaya çalışıldığı bir yöntemdir (Turan ve Demirel, 2009). Probleme dayalı öğrenim yaklaşımının, öğrencilerin öz etkililik algılarını geliştirdiğine yönelik birçok araştırma bulgusu da vardır (Cerezo, 2004; Dunlap, 2005; Kaptan ve Korkmaz, 2002; Yaman ve Yalçın, 2005).

Sınıflar içinde ÖEYÖ puanlarına bakıldığında; 1. sınıfta kız öğrencilerin davranışı sürdürme puanının erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu, 2. sınıfta ise erkek öğrencilerin engellerle mücadele puanının kız öğrencilerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Kız öğrencilerin davranışı sürdürme puanının 1. sınıfta erkek öğrencilerden yüksek olması, yukarıda açıklandığı gibi mesleğe ait olma duygusuyla açıklanabilir. Ancak, erkek öğrencilerin engellerle mücadele puanının 2. sınıfta kız öğrencilerden daha yüksek olması araştırmanın farklı bir sonucudur ve bu sonuç, Karadağ ve ark. (2011) tarafından hemşirelik okulu öğrencilerinde yapılmış çalışmanın sonucu ile de farklıdır. Öğrencinin engellerle mücadelesi, kendine güvenmesi ve çevre tarafından kabul edildiğini hissetmesiyle ilgilidir (Bandura, 1994). Kadın mesleği olarak görülen hemşirelik alanına gelen erkek öğrencinin, okulda geçen süre içinde mesleği tanıması ve uygulamalarda kabul görmesi, olumlu geribildirimler alması sonucu mücadele gücünün arttığı düşünülebilir.

Sonuçların Uygulamada Kullanımı

Çalışmada, 1. sınıfta kız öğrencilerin davranışı sürdürme puanı erkek öğrencilere göre daha yüksek iken, 2. sınıfta erkek öğrencilerin engellerle mücadele puanı yüksek bulunmuştur. Kız öğrencilerde davranışı tamamlama ve engellerle mücadele puanının, erkek öğrencilerde ise davranışı tamamlama puanının 2. sınıftan sonra arttığı belirlenmiştir. Üçüncü ve 4. sınıflarda kız ve erkek öğrencilerin öz etkililik puanlarının benzer olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre, 1. sınıfta mesleğe ait olma duygusunu geliştirecek uygulamalar yapılmasının önemli olduğu söylenebilir. Ayrıca, erkek öğrencilerin öz etkililik düzeylerinin neden kız öğrencilerden düşük olduğunun daha iyi anlaşılabilmesi için daha geniş örneklemelerde ve kız erkek sayılarının homojen dağılım gösterdiği çalışmaların yapılması önerilebilir. Öz etkililik inancının artırılmasına yönelik girişimler için, hemşirelik okullarında kız ve erkek öğrencilerin öz etkililik düzeyleriyle ilgili faktörlerin araştırılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Tablo 4. Kız ve Erkek Öğrencilerin Sınıflara Göre ÖEYÖ Alt Grup ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması (n: 347)

		Kız (266)		Erkek (81)		U	p
		n	Ort. ± SD	n	Ort. ± SD		
Davranışa Başlama	1. sınıf ^a	71	32.59 ± 5.27	20	30.15 ± 5.64	538.5	.099
	2. sınıf ^b	74	32.45 ± 6.07	27	29.85 ± 7.75	801.0	.128
	3. sınıf ^c	71	33.08 ± 5.66	25	32.80 ± 4.98	822.5	.586
	4. sınıf ^d	50	32.24 ± 4.56	9	29.89 ± 6.99	137.5	.064
		F = 1.239 p = .296		X ² _{KW} = 2.487 p = .478			
Davranışı Sürdürme	1. sınıf ^a	71	28.82 ± 3.75	20	26.15 ± 4.98	491.0	.035
	2. sınıf ^b	74	28.04 ± 5.19	27	26.93 ± 6.01	886.5	.386
	3. sınıf ^c	71	28.25 ± 4.28	25	28.65 ± 4.30	837.5	.672
	4. sınıf ^d	50	29.20 ± 3.55	9	26.67 ± 6.69	716.5	.305
		F = .926 p = .429		X ² _{KW} = 2.453 p = .484			
Davranışı Tamamlama	1. sınıf ^a	71	18.86 ± 3.20	20	17.85 ± 3.17	585.5	.229
	2. sınıf ^b	74	19.46 ± 3.06	27	20.37 ± 4.03	758.5	.063
	3. sınıf ^c	71	20.39 ± 2.86	25	20.32 ± 3.52	859.5	.814
	4. sınıf ^d	50	20.84 ± 2.87	9	20.67 ± 2.60	216.5	.857
		F = 5.542 p = .001*		X ² _{KW} = 9.026 p = .029*			
Engellerle Mücadele	1. sınıf ^a	71	9.17 ± 2.29	20	9.55 ± 1.82	619.0	.378
	2. sınıf ^b	74	9.64 ± 2.04	27	10.63 ± 2.15	745.0	.049
	3. sınıf ^c	71	10.41 ± 2.03	25	9.68 ± 2.23	729.5	.181
	4. sınıf ^d	50	10.34 ± 4.36	9	11.11 ± 2.85	166.5	.212
		F = 3.262 p = .022**		X ² _{KW} = 4.782 p = .188			
ÖEYÖ Toplam	1. sınıf ^a	71	89.44 ± 11.35	20	83.70 ± 11.80	516.0	.063
	2. sınıf ^b	74	89.58 ± 13.28	27	87.78 ± 17.74	993.5	.966
	3. sınıf ^c	71	92.47 ± 11.97	25	91.48 ± 11.39	857.5	.802
	4. sınıf ^d	50	94.62 ± 9.48	9	88.33 ± 6.16	187.0	.423
		F = 2.553 p = .056		X ² _{KW} = 3.646 p = .302			

*a < c,d **a < c F: ANOVA U: Mann-Whitney U X²_{KW} = Kruskal-Wallis

Kaynaklar

- Akbulut, E. (2006). Müzik öğretmeni adaylarının mesleklerine ilişkin özyeterlik inançları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3 (2), 24-33.
- Aksayan, S. & Gözüm, S. (1998). Olumlu sağlık davranışlarının başlatılması ve sürdürülmesinde öz etkililik algısının önemi. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 2, 35-42.
- Bandura, A. (1994). *Self-efficacy*. In V.S. Ramachaudran (Ed.), *Encyclopedia of human behavior* (vol. 4, pp.71-81) New York: Academic Press.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W.H. Freeman and Company.
- Bray, C., Nash, K., Robin, D. & Froman, R. (2003). Validation of measures of middle schoolers' self-efficacy for physical and emotional health, and academic tasks. *Research in Nursing & Health*, 26(5), 376-386.
- Britner, S. L. (2008). Motivation in high school science students: A comparison of gender differences in life, physical, and earth science classes. *Journal of Research in Science Teaching*, 45(8), 955-970.
- Doni Y. N., Şimşek, Z., Gürses, G. & Özer, M. S. (2009). Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin öz-etkililik yeterlik düzeyleri. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4(12), 21-34.
- Cerezo, N. (2004). Problem based learning in the middle school: A research case study of the perceptions of at risk females. *Research in Middle Level Education Online*, 27(1), 1-13.
- Çevik, D. B. (2011). Sınıf öğretmeni adaylarının müzik öğretimi özyeterlik düzeylerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 145-168.
- Dunlap, J. C. (2005). Problem-based learning and self efficacy: How a capstone course prepares students for a profession. *Educational Technology Research and Development*, 53(1), 65-85.
- Gözüm, S. & Aksayan, S. (1999). Öz Etkililik-yeterlik ölçeğinin Türkçe formunun güvenilirlik ve geçerliliği. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 2(1), 21-34.
- Kaptan, F. & Korkmaz, H. (2002). Probleme dayalı öğrenme yaklaşımının hizmet öncesi fen öğretmenlerinin problem çözme becerileri ve öz yeterlik inanç düzeylerine etkisi. V. Ulusal Fen ve Matematik Eğitimi Kongresi (Kongre Kitabı). Ankara, 16-18 Eylül, 291.
- Karadağ, E., Derya A. Y. & Ucuza, M. (2011). Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin öz etkililik-yeterlik düzeyleri. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 4(1), 13-20.
- Özmenteş, G. & Özmenteş S. (2008). Çalgı eğitiminde müzik yeteneğine ilişkin özyeterlik ve kişisel özellikler arasındaki ilişkiler. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (24), 92-100.
- Risemberg, R. & Zimmerman, B. J. (1992). Self-regulated learning in gifted students. *Roeper Review*, 15(2), 98-101.
- Schwarzer, R. & Fuchs, R. (1996). Self-efficacy and health behaviors. In Conner M. & Norman P. (Eds.), *Predicting Health Behavior: Research and Practice with Social Cognition Models*. (pp.163-196) Buckingham, UK: Open University Press.
- Sherer, M., Maddux, J., Mercandante, B., Prentice-Dunn, S., Jacobs, B. & Rogers, R. (1982). The self efficacy scale:

- construction and validation. *Psychological Reports*, 51: 663-671.
- Turan, S. & Demirel, Ö. (2009). Probleme dayalı öğrenmeye ilişkin tutum ölçeği geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 34 (152), 1-13.
- Yaman, S. & Yalçın, N. (2005). Fen eğitiminde probleme dayalı öğrenme yaklaşımının problem çözme ve öz yeterlik inanç düzeylerinin gelişimine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 229-236.
- Yiğitbaş Ç & Yetkin A. (2003). Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin öz etkililik yeterlik düzeyinin değerlendirilmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 7, 6-13.
- Zengin, N. (2007). Sağlık yüksekokulu öğrencilerinde öz-etkililik yeterlilik algısı ve klinik uygulamada yaşanan stresle ilişkisinin incelenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(1), 49-57.